

Haberler > Yazarlar > İlber Ortaylı > Anadolu'nun savaşına sempatiyle bakan işgalci

İlber Ortaylı

Anadolu'nun savaşına sempatiyle bakan işgalci

25 Kasım 2018

Yazdır Yazı Tipi

Mareşal Franchet d'Esperey Anadolu mücadelesine sempatik gözlerle bakıyor ve genç Türkleri İstanbul'da Britanya ile işbirliği yapan ihtiyar Türk grubuna tercih ettiğini her yerde söylemekten çekinmiyordu. Fransa ve Britanya İstanbul'da mücadele halindedir. İtalya ise açıkça onlara cephe almıştır.

İSTANBUL 30 Ekim'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra İttihat ve Terakki'nin kendini feshi, liderlerin yurtdışına kaçıışı ve ardından hemen 7 Kasım'da İtilaf donanması zırhlılarının İstanbul Boğazı'nı geçip sarayın önünde demirlemesiyle işgal sürecine girmiştir. Britanya, Fransa ve İtalya zırhlılarından çıkan askerler bazı noktaları ve binaları işgal ediyorlar. Komutanlar ve karargâhları buraya yerleşiyor. Mesela Beyazıt'taki İbnül-Emin Mahmut Kemal İnal Konağı da işgal edilenler arasında ve kütüphanesi talan edilmiş. Avusturya Sefareti işgal ediliyor; İtalya tarihi Venedik Sarayı'nı bu şekilde geri almış oluyor. İşgal kuvvetleri ve komutanları Cadde-i Kebir'de (İstiklal Caddesi) resmi geçitlerle varlıklarını hissettiriyor. Özellikle şehrin Hıristiyan azınlıkları onları karşılıyor. Yahudi cemaati işgalde

fevkalade tedbirlidir. Ön plana çıkmadıkları gibi işgal kuvvetleriyle her türlü işbirliğinden de kaçınıyorlar.

'KARA BİR GÜN'

23 Kasım'da General Franchet d'Esperey bir savaş gemisiyle İstanbul'a ulaştı. Yaklaşık 3 ay sonra 8 Şubat 1919'da İstanbul'a tekrar geldi, bu sefer bir kıratın sırtında şehre girmişti. Fransızlar teatraliteyi sever. Fotoğraflarından atın kır mı, doru mu olduğu belli değil. Münakaşası bugün bile yapılıyor. Süleyman Nazif "Kara Bir Gün" makalesinde öyle dediği için Türk milliyetçileri o günü ve o manzarayı Fransız komutan Franchet d'Esperey, Fatih Sultan Mehmed'e nazire yapıyor diye yorumlarlar. İşin garibi, Mareşal Franchet d'Esperey Anadolu mücadelesine sempatik gözlerle bakıyor ve genç Türkleri İstanbul'da Britanya ile işbirliği yapan ihtiyar Türk grubuna tercih ettiğini her yerde söylemekten çekinmiyor. Fransa ve Britanya İstanbul'da mücadele halindedir. İtalya ise açıkça onlara cephe almıştır.

VATAN SAVUNANA SAYGI

Franchet d'Esperey'i bu tutuma sevk eden bazı unsurlar var. Birisi becerikli bir komutan olduğu için savaştan askerleri takdir ediyor, aynı duygu diğer İtilaf ordusu saflarında da görülüyor. Fransa, 11 gemi ve 1 zırhlıyla demirleyen Yunanistan'ın asayiş hizmetlerine destek olmalarını kabul etmiştir ama şehirde hâkim olmalarını pek istemez. İşgal kuvvetlerindeki bu çelişik durumu tayin eden Türk komutanlar durumu kabul etmek yerine Anadolu'ya geçti. Vatanını savunana her zaman açıkça söylenmese de saygı vardır. İşgalciler kendileri tükenmişlerdi. Bu uzun Cihan Harbi galiple mağlubun arasındaki yıpranma payını neredeyse eşitlemiştir. Eğer iyi bir örgütlenme sağlanır, cesur ve dinamik davranılırsa direnmek mümkündür. 17 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Paşa bu nedenle "Geldikleri gibi giderler" sözünü kesin bir stratejik hedef olarak belirtmiştir.

MÜTAREKE DÖNEMİ KAOSTUR

Mütarekede yorgun İngiltere, Fransa ve İtalya bir kuvvet olarak Yunanistan'ın kullanılmasını kaçınılmaz görmüştür ama bu bir güvenliğe yardımcıktan çok Yunanistan'a Anadolu işgalinde pay vermeye dönüşünce direniş de şiddetlenecektir. Özellikle İtalya bunu istemiyordu. Beyoğlu muhiti işgal kuvvetlerinin resmi geçit alanıydı ve doğan manzara bazı Türkler tarafından benimsense de genelde şehrin nüfusu tarafından kabul edilemedi. 4 yıllık mütareke dönemi bir kaostur. Hiç kuşkusuz Batı hayatının birtakım görünümleri de şehre bu dönemde girdi. İstanbul bu dönemin eğlencesini benimsedi. Marksist bir parti dahi kuruldu. Bir yerden sonra önlense de işçi grevi bile yapıldı. Direniş hareketi Osmanlı payitahtında şiddet ve teröre başvurmuş değildir. Daha çok İstanbul milli güçleri, Anadolu hareketine silah, cephane ve insan akışını örgütlemiştir. Dört yılın sonundaki yeniden düzenin kurulması olayı da bu itidalden ileri geliyor.

GÖC PROPAGANDASI YAPMAYIN

SOSYAL medyada bir müddettir benim Ege Üniversitesi'ndeki bir konuşmamdan cımbızla çekilmiş bir cümle tartışma konusu oluyor. Türkler Amerika'ya gitmeyi severler, bu bir seçimdir. Her giden kendisinin çok başarılı olduğunu iddia eder. Bu da masumane bir düşüncedir. Dönen de genellikle vatani çok sevdiği için döndüğünü söylüyor.

İnsanlar hürdür, her yere giderler, her istediklerini yaparlar, kanun dairesinde özgürdürler. Dışarıya elbet eğitim için gidilir, ben dahi okudum. Ancak bu göç olayını bir eğilim olarak toplumbilimci gözüyle incelemek şarttır. Gençliğimde sene sonunda tıp fakültesini bitirenler eylülde soluğu Amerikan eyalet hastanelerinde alırlardı. Gördükleri eğitim hiç de o kadar fena olmadığı için kısa zamanda lisans alarak iyi bir kazanç trendine oturlardı. Zamanla meşhur birkaç profesör de çıktı. Almanca bilen herkesin önüne Alman tıp gazetelerindeki ilanlar konur, tercüme etmesi rica edilirdi. Rahmetli babam hatır için çok mektup yazmıştır.

70 YILDIR GİDİYORLAR

Bu memleket 70 yıldır dışarı insan yolluyor. Bazıları bunu geniş yüreklilikle karşılarsa da bu aslında üzerinde durmamız gereken bir toplumsal konu. İtalya'nın 1860'lardaki birleşmesinden beri 30 milyon evladını dışarı yollaması hiç bu kadar soğukkanlılıkla karşılanmamıştı. Benim gözlemlediğim kadariyle hikâyeler muhtelif, "Ama biz hem vatanımızı seviyoruz hem de çok para kazanıyoruz" diyenler var. Bunlara diyecek bir şey yok. Burada siyasi görüşlerden dolayı itildiğini, orada ise muvaffak olduğunu söyleyen var. Evet, muvaffak oldu çünkü orada ne hikmetse hiç siyasi bir faaliyette bulunmuyor. Bahriye'yi bitirerek yurtdışına giden bir zabıt, "Bahriye'de okudum, ne pompacı oldum ne de garson. İstedğim işe girdim" diyor. Ne kadar pişkin bir övünme. Başka ne olacaktı? Türkiye Cumhuriyeti'nin en pahalı eğitimini aldıktan sonra tabii ki istediğin yere girebilirsin.

Ne yaparsınız yapınız lütfen göç propagandası yapmayınız. İnsanların iç dünyasına saygı duymak zorundayız. Ama bu göçün bizim toplumumuza büyük fayda sağladığı kanısında değilim. Mültecilik bizim memleketlerde her zaman mümkün olan bir olay. Sınırsız bir göç propagandası yapılıyor. Kalanlar kendilerini adeta beceriksiz, talihsiz zannetmeye başladı. Arafta kalan ve cehenneme düşecek adamların hissiyatına kapılmaya başladılar. Garsonluğu küçümsemiyorum elbette, zaten onun da kendine göre bir şıklığı ve eğitimi vardır. İngiltere'de kaçan sermayenin sahiplerinin kurduğu mahalleler var. Yunanistan ve İran zenginlerinin aksine, bizimkileri Britanya'nın lordları hiç beklemiyorlar.

ÇAREYİ BULMALIYIZ

Elbette bu göçün nedenleri var, onu ancak biz el ele verirse düzeltebiliriz ve geleceğimiz için muhakkak düzeltmemiz lazım. Memlekette korkunç bir nepotizm yani akraba kayırcılığı, mezhepçilik ve partizanlık var. Asıl kötüsü lokal patriotizm denen yerel milliyetçilik dal budak salmış vaziyette. Millet meclisleri eşit temsil organdır. 1877 Meclisi'nden beri gayrimüslim-Müslüman her vilayetin temsilcisine dikkat edilir. Yakın zamanda Büyük Millet Meclisi'nin neredeyse 5'te 1'i iki vilayetten çıkmıştı. Çoğunu ne kürsüde konuşurken, ne toplumsal bir problemi dillendirirken gördük. Belirli bir vilayet için kurulan ve kadrosu doldurulan üniversitemiz bile var. Bürokrasideki sınavlarda yazılı

kazanan sözlüde sırasını kaybediyor. Öğretmen adaylarına bir dokun, bin ah işit. Yüksek puan alan adayı sözlüde kötü notla listenin altına itiyorlar. FETÖ rezaleti çıkana kadar atamalarda haydutluk kol geziyordu. Ne kadar düzeldiğini bilemiyoruz. Bürokrasinin bu yapısı karşısında ümitsizliğe düşenler özel sektöre atıldıklarında durgun kafalı ve megaloman patronlarla karşılaşıyorlar. Aile şirketlerine dayalı yapılar mensuplarına yol göstermeyi bilmedikçe kaliteli istihdam için imkân yoktur. Beni Atatürk'ün kurduğu Türkiye'nin geleceği ve gençleri ilgilendiriyor, dertlerin çaresini de yine bizim bulmamız gerekir.

Tabii şunu da eklememiz gerekir, bunca yıldır beyin göçürüyoruz daha henüz bir kişi bilim dalında Nobel aldı. Türkler hakkındaki dine ve dile dayalı önyargıların dışında memleketimizde aldığımız eğitimin gittikçe kalite aşınımına uğraması da bunda etken. Bugünkü Türk maarifi Gazi Yaşargil'in ve hatta Gökhan Hotamışlıgil'in yurtdışında başarılı olmasını sağlayan lise eğitimini veremiyor. Zirvelere tırmanmak gittikçe güçleşecek. Zira eğitimin verdiği şekillenme çok erken yaşlarda oluyor.

YAKIŞMAYAN ETKİSİZLİK

Türkler halen ABD'de etkin bir lobi olarak örgütlenemediler, ancak eski Sovyetler'den, Çin'den ve İran'dan gelenlerle bu konuda bir güçlenme ve isim duyurma başladı. Dışardaki etkin ve aydın Türk profili henüz 80 milyonluk bir ulusa yakışmayacak kadar etkisiz. Bunda illa üniversite profesörü de aramayalım. Bir Çek diplomatı olan Josef Korbel, kızı Madeleine Albright'ı ve yakın çevresindeki Condoleezza Rice'ı ABD'ye iki kadın dış bakan olarak yetiştirdi. Amerikan Dışişleri'ne girmek isteyen Türk çok ama ismi duyulan az. Ne bizimkilerin çok itibar ettiği üniversitelerin dış ilişkiler bölümlerinde ne de ABD idaresinde bir Kissinger tipini görmek mümkün değil.

HER YERDE HÜRRİYET

DİĞER KANALLAR

[Facebook](#)

[Twitter](#)

[RSS](#)

[Kişisel Verilerin Korunması](#)

[Hürriyet Kurumsal](#)

[Bize Ulaşın](#)

Hürriyet
com.tr

© Copyright 2022 Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.